

Nya tag behövs mot rökning

Att tobaksrökning är den enskilt största risken för befolkningens hälsa är numera en allmänt accepterad sanning i såväl Sverige som västvärlden i stort. Var fjärde rökare dör i medelåldern av sin rökning – omkring 8 000 dödsfall per år i Sverige – och en rad allvarliga sjukdomar såsom olika cancerformer och hjärtkärlsjukdomar kan ofta relateras till rökning.

Den vanligaste orsaken till cancerdödsfall i världen är lungcancer, och tobaksrökning är den främsta anledningen. Allt mer har man nu också uppmärksammat riskerna med så kallad passiv rökning. En bedömning är att ungefär lika många människor i Sverige dör till följd av passiv rökning som det krävs dödsoffer i trafiken!

Åtgärder mot tobaksbruk är mot den här bakgrunden en synnerligen viktig folkhälsofråga. Det är därför också självklart att läkarkåren aktivt och på alla fronter måste medverka i arbetet med att såväl förebygga rökning som förmå patienter att försöka sluta att röka.

Glädjande nog har det också visat sig att kampen mot tobaksbruk – med de metoder som hittills prövats i Sverige – har varit tämligen framgångsrik. Opinionsbildning och information tillsammans med restriktioner, höjd beskattning och lagstiftning har resulterat i att färre än 20 procent av befolkningen röker idag, en halvering på några decennier.

Med tanke på att alltför ofta en femtedel av den svenska befolkningen utsätter sig för ett utpräglat riskbeteende måste man dock fortsätta arbetet. Det har trots allt gått förvånansvärt lätt att få den breda allmänheten att acceptera alltmer omfattande restriktioner för rökning på arbetsplatser, på offentliga platser, inom sjukvården osv. Allt talar för att det är rätt väg att gå vidare på.

Nationella folkhälsokommittén konstaterade i sitt slutbetänkande i fjol att kaféer och restauranger numera är de enda allmänna lokaler där rökning tillåts. Av hänsyn till de restauranganställda men också besökare föreslog kommittén ett förbud även där.

Den viktigaste preventiva åtgärden när det gäller rökning är att hindra ungdom-

mar från att börja. Erfarenheten har visat att ytterst få börjar röka efter 20 års ålder. Det är också väl känt att omgivningens rökvanor har stor betydelse för barns och ungdomars benägenhet att börja röka.

Så länge rökning är allmänt förekommande på restauranger och kaféer dit även barn och ungdomar har tillträde är det svårt att med trovärdighet bearbeta attityder och informera om tobakens hälsorisker, inte minst om rökning särskilt förknippas med litet mer festlig krog-samvaro.

Läkarförbundet tillstyrkte folkhälso-kommitténs förslag om rökförbud på restaurangerna. Tyvärr måste det konstateras att regeringen i vårens proposition om alkohol- och socialpolitik valde att skjuta just detta förslag på framtiden. Det innebär en förlust av både tid och liv.

Framgångarna i västvärlden med att minska rökningen har fått tobaksindustrin att söka sig nya marknader, ofta med hänsynslösa marknadsföringsmetoder. Ungdomar i de mindre industrialiserade delarna av världen och även de forna öst-diktaturerna är branschens nya målgrupp.

En anledning är givetvis att kunskapen och medvetenheten i många av dessa länder om rökningens hälsofaror inte alls är lika utbredd bland beslutsfattare och allmänhet – kanske inte ens bland läkarna. Lagstiftningen är ofta mycket tillåtande och annonseringen helt oreglerad.

Även här måste läkarna med stöd av sina internationella nätverk göra allt för att motverka detta hälsohot mot fattigare delar av världen. Läkarkåren i de nu hotade länderna måste ges omvärldens bistånd för att kunna informera och väcka sina politiker om farorna för den egna befolkningen.

I det internationella samarbetet finns också mera näraliggande problem att behandla. Det måste vara ett mål för läkarorganisationerna att förmå den europeiska gemenskapen EU att upphöra med subventionerna – ca en miljard euro om året – till tobaksodling i södra Europa.

Man bör inom EU också enas om att skärpa reglerna för annonseringen och

att finna gemensamma regler för rökfria miljöer. På grund av lägre tobaksskatter i övriga Europa och liberaliserade införelse regler inom EU är det i Sverige numera svårare att använda skatten som ett sätt att minska konsumtionen. Det bör vara ett mål att öka förståelsen i Europa för skatteinstrumentets betydelse i kampen mot tobak.

För att följa och påverka sådana frågor deltar Sveriges läkarförbund i ett europeiskt samarbete kring tobaksfrågor mellan läkarförbunden kanaliserat via Tobacco Control Resource Center (TCRC). Förbundet bidrar numera även till centrets finansiering.

Läkarkårens trovärdighet i tobaksfrågorna handlar i viss mån även om hur väl man sopar framför sin egen trappa. Tidigare undersökningar visar att svenska läkare föregått med gott exempel och att andelen rökare låg långt under genomsnittet.

Är det så ännu idag? Svaret får vi genom den enkätundersökning som Läkarförbundet beslutat genomföra denna vår om läkares tobaksvanor och deras inställning till tobaksbruk. Resultatet kommer senare tillsammans med andra länders enkäter även att användas som ett led i WHO:s aktionsplan mot tobak.

Anders Milton
VD för Sveriges läkarförbund